

29.4.18

הנדון: כללים למתן תעודות לע"מ

שלום רב,

בתגובה לקול קורא שפרסמה לשכת העיתונות הממשלתית בעניין הקמת ועדה מייעצת לבחינת הכללים למתן תעודות מטעם הלשכה, הריני להציג בפניכם את עמדת עמותת "972 – לקידום עיתונאות אזרחית" בנושא.

מטרות "972 – לקידום עיתונאות אזרחית" (ע"ר 580546307) כוללות את חשיפת הציבור הישראלי והכללי לתמורות החברתיות, התרבותיות והפוליטיות בחברה בישראל ובעולם; הקמת ערוצי תקשורת בעברית, ערבית ואנגלית באמצעות בניית אתרי אינטרנט והסתייעות בתקשורת הקיימת; פרסום דיווחים, כתבות, פרשנויות ומאמרי דעה בשלוש השפות, והפצתם. במסגרת זו מהווה העמותה מו"ל של שני אתרי חדשות – "מגזין 972+" באנגלית ו"שיחה מקומית" בעברית (האחרון בהוצאה לאור משותפת עם ארגון Just Vision) – וכן מעסיקה עיתונאים, מספקת הכשרות מקצועיות לעיתונאים בראשית דרכם ולעיתונאים ותיקים, נותנת במה לעשרות בלוגרים, ופועלת לקידום חופש העיתונות בארץ. למען הסדר הטוב נציין ששני אתרי החדשות המוצאים לאור על ידי העמותה מוכרים כאמצעי תקשורת על ידי לע"מ.

לפני שנפרט את עמדותינו בעניין הכללים להנפקת תעודות לע"מ, נציין ראשית כל שעמדתנו העקרונית היא שתפקיד הנפקת תעודות עיתונאי לא צריך להיות מופקד כלל – מלכתחילה – בידי לע"מ. לע"מ פועלת תחת משרד ראש הממשלה, ומן הראוי שאקדיטציה של עיתונאים לא תופקד בידי גוף ממשלתי. על אחת כמה וכמה נכון הדבר כשחלק משמעותי מעיסוקה של לע"מ הוא הסברה ודוברות, מה שעלול ליצור ניגוד אינטרסים בין שני הכובעים של הלשכה. דרך המלך לניהול סוגיית התעודות, אם כן, היא בהעברת תהליך ההסמכה לידי גוף חיצוני לממשלה, כדוגמת מועצת העיתונות או גוף אחר.

כל עוד שהסמכות אכן נתונה בידי לע"מ (וגם במקרה שתעבור לידי גוף אחר), אלה הן ההערות וההצעות שלנו לשיפור הכללים הקיימים:

1. **הגדרת אמצעי תקשורת:** במציאות האינטרנטית של 2018 אין מקום למדוד את השפעתו, תפוצתו וחשיבותו הציבורית של כלי תקשורת מקוון רק באמצעות מדד הכניסות של קוראים שונים ליום. יש להביא בחשבון גם רכיבים נוספים, כמו מספרי עוקבים ונחשפים לתכני כלי

התקשורת בפלטפורמות כמו פייסבוק, טוויטר, רשימות תפוצה (ניוזלטרס), טלגרם, וואטסאפ ואחרות – שכולן מהוות מדדים טובים לא פחות לתפוצה ולהשפעה. מדדים נוסף שיכולים לשמש להערכת היותו של אמצעי תקשורת ראוי להכרה של לע"מ הם כמות ידיעות פולו-אפ שמתפרסמות בכלי תקשורת אחרים (ומוכרים על ידי לע"מ) בעקבות פרסומים ראשוניים של כלי התקשורת שעומד למבחן, ו/או שינויי מדיניות בולטים של גופי ממשל או תאגידים בעקבות חשיפות. כמו כן, גם קצב התחלופה של ידיעות באתרים המוגדר כרגע בכללים הוא גבוה ביותר. גופי תקשורת קטנים, שחלקם משקיעים יותר בכתבות מגזיניות ובתחקירי עומק ופחות בחדשות, יכולים לעשות עבודה עיתונאית לכל דבר ועניין, אך לא יגיעו לתחלופה של 50% מהידיעות כל יום, או ל-90% כל שבוע. קריטריון זה צריך להיות מוסר כליל, או להיות מוחלף בדרישה לפרסום אחת לכמה זמן, שמעיד על פעילות באתר, אך לא מעבר לכך.

2. **התנאים לקבלת תעודות:** במציאות של פעילות אינטנסיבית של בלוגרים ועיתונאים עצמאיים, אין מקום להתניה הקושרת בלעדית בין עיסוק ופרנסה בתחום העיתונות לבין קבלת תעודה. עיתונאים עצמאיים מוצאים פרנסה במגוון תחומים, אך משקיעים מזמנם הפרטי בעבודה עיתונאית לכל דבר ועניין, והאינטרס הציבורי הוא שתנתן להם אותה גישה למקורות כמו מי שעיקר עבודתם בעיתונות. מכיוון שכך יש ליצור מסלולים מקבילים לקבלת תעודות לע"מ גם עבור מי שאין פרנסתם בעיתונות. בדומה לעיתונאים מועסקים, גם כאן יש מקום לבקש לראות פרסומים ולוודא שהמבקש אכן מפרסם תוכן עיתונאי (כתבות, תחקירים וכן הלאה), ו/או ניתן לברר אם הכותב מפרסם באמצעי תקשורת מוכר (גם אם אינו מקבל ממנו תשלום) או אם הבלוג שלו עומד בדרישות כפי שהמלצנו לתקן אותן בסעיף 1. כמו כן, יש צורך מוגדל לוודא שפרנסתו של המבקש לא נוגעת בשום צורה בתחומי הדוברות, לובי, יחצנות, קידום מכירות או תחומים דומים שמעמידים ניגוד עניינים ברור בכתיבה העיתונאית. אבל הצורך בתעודות לע"מ לכותבים עיתונאים שאינם עובדים במקצוע הוא מרכזי ביותר.

3. **הפסקות בפעילות העיתונאית:** לע"מ דורשת כיום רציפות עבודה של עיתונאי במקצוע בשנה האחרונה כתנאי לקבלת תעודה. נוכח חוסר היציבות העמוק של עולם העיתונות כיום, לצד נסיבות משתנות של מבקשים (לרבות היריון ולידה, מחלות קשות או נסיבות אישיות נוספות), יש מקום לאפשר הפסקות בפעילות העיתונאית על בסיס ותק במקצוע. עיתונאי שהחזיק בתעודה על פני חמש שנים לפחות צריך להיות מסוגל לא לעבוד בתחום שנה אחת, ועדיין להיות זכאי לתעודה. כנ"ל לגבי עיתונאי שהחזיק בתעודה עשר שנים לפחות, ולקח הפסקה של שנתיים.

4. **ועדת חריגים:** במציאות התקשורתית המשתנה במהירות, יש להכיר מראש בעת שינוי הכללים בכך שהעבודה העיתונאית בעוד שנים מעטות לא תראה כפי שהיא נראית כיום. מכיוון שכך, מן הראוי להקים ועדת חריגים שתהיה מורכבת מעיתונאים שימונו על ידי ארגון העיתונאים בישראל ו/או מועצת העיתונות. הוועדה תוכל לטפל הן באמצעי תקשורת שמבקש הכרה ולא עונה על מלוא הדרישות להכרה באמצעי תקשורת, והן בקשות פרטניות לתעודת לע"מ, ותוכל להשתמש בכלים מקצועיים כדי לבחון אפשרויות להענקת הכרה ו/או תעודה לפונים שאינם עומדים בקריטריונים הרשמיים.

5. **אוכלוסיית היעד:** בשם עקרון השוויון, יש להרחיב את הנגישות לקבלת תעודות לע"מ לכל מי שמתגורר כחוק בשטחים הנשלטים על ידי ישראל במישרין או בעקיפין, ולא רק לאזרחים ולתושבים. לחלופין, יש להבהיר שלע"מ פועלת רק ביחס לאמצעי תקשורת ומבקשים שחיים בתוך גבולות המדינה המוכרים באופן בינלאומי, ולא בשטחי המשטר הצבאי. ללא הבהרה כזו לכאן או לכאן, קובעת לע"מ הלכה למעשה אפליה מובנית בין תושבי הגדה המערבית, כשרק יהודים-אזרחים זכאים לגישה לתעודות, ופולסטינים שהם נתיני המשטר הצבאי – אינם זכאים לאותן תעודות ממש.

נשמח מאוד לפרט עוד על עמדותינו בנושאים אלה במסגרת דיוני הוועדה המייעצת, בכתב או בעל פה, לפי הצורך. לתיאום ולפרטים נוספים ניתן ליצור קשר עם מנכ"ל העמותה בפרטים שלהלן.

בכבוד רב,

חגי מטר

מנכ"ל

972 – לקידום עיתונאות אזרחית

טל. 052-3881213

1.5.2018

לכבוד:

פרופ' מיכאל בירנהק, יו"ר

גבי אורנה אדלברג-כשר, מרכזת הוועדה

הוועדה המייעצת לבחינת הכללים למתן תעודות מטעם לע"מ

הנדון: הצעה לתיקון הכללים למתן תעודות לע"מ ליוצרים דוקומנטריים

שלום רב,

פורום היוצרים הדוקומנטרים הינו גוף המאגד כ-300 יוצרי תעודה עצמאיים, מכל תחומי העשייה, ששם לו למטרה לקדם את הז'אנר הדוקומנטרי בישראל.

אנו מברכים על ההחלטה לבחון שינוי התנאים למתן תעודת לע"מ והתאמתם. מעבר להבנת הפוטנציאל העיתונאי הטמון בפלטפורמות חדשות ואינטרנטיות, זוהי גם הזדמנות לבחון מחדש את ההגדרה הקובעת מהו עיתונאי ומי זכאי לקבלת תעודה, לאור מקומו ותפקידו של היוצר הדוקומנטרי בעולם העיתונות והמדיה בתקופה זו.

אין עוררין על כך שיצירות דוקומנטריות חשובות, מתחקירים דוגמת "סלאח, פה זה ארץ ישראל" ועד לסדרות תיעודיות דוגמת "צל של אמת" ו"מגש הכסף", מביאות אל המסך חשיפות מעוררות מחשבה ומשפיעות על השיח הציבורי, לא פחות מכל ידיעה חדשותית.

לצד זאת, חשוב לציין שתפקיד הכללים הנדונים הוא להגדיר מיהו עיתונאי לצורך קבלת התעודה ככלי עבודה, ולא באופן רוחבי וגורף. תפקידם לקבוע קריטריונים לזכאות לנגישות אותה מעניקה תעודת לע"מ, נגישות שיש לאפשר גם ליוצרים ולתחקירנים דוקומנטריים.

לשם השוואה, בסקירה שנערכה לשם הדיון בתיקון הכללים בשנת 2011, נמצא כי במדינות אחרות שנסקרו "יוצרים דוקומנטריים לרוב נכללים בהגדרה הבסיסית של עיתונאים ואנשי תקשורת". ואכן, יוצר דוקומנטרי נאמן ככל עיתונאי לחקר האמת ולזכות הציבור לדעת ונוקק לשם כך לנגישות למקורות המידע ואיסוף חומרים ארכיוניים, תקשורתיים ואחרים. ובתורו, הוא מחויב לרף העליון ביותר של חיסיון עיתונאי.

לאור זאת, אנו מציעים שיעשה תיקון בהגדרת עיתונאי בכללים הקיימים כך שתכלול גם יוצרים דוקומנטריים.

במצב הקיים כיום, שני סעיפים מרכזיים בכללים הקיימים מונעים מהיוצר הדוקומנטרי להיכלל בהגדרת עיתונאי ולהיות זכאי לקבלת תעודה.

הראשון הוא שהכללים הקיימים כיום קובעים כי עבודת העיתונאי כוללת את החובה לייצר תוכן חדשותי: "רשאי לקבל) מי שעיקר עיסוקו בתקשורת חדשות בשנה שקדמה להגשת הבקשה". ואילו בשונה מעיתונאים במערכות עיתון או טלוויזיה, היוצר הדוקומנטרי לא תמיד מונחה על-ידי הפוטנציאל החדשותי של היצירה כי אם על-ידי גורמים נוספים, כמו חשיבותה החברתית, ההיסטורית וכו'.

האלמנט החדשותי אינו סיבה מספקת לכך שהכללים הקיימים מונעים מתחקירן או במאי שעובד על סרט דוקומנטרי, מבוסס תחקיר או אחר, לעשות שימוש בתעודה שתאפשר לו, ככל עיתונאי חוקר, גישה לחומרים, לאנשים ולמקומות.

לכן, אם הוועדה מבקשת לתת מענה הולם לעניין הנגשת חומרים ומידע עבור יוצרים דוקומנטרים, עליה להרחיב את הגדרת העשייה העיתונאית, כך שתכלול יצירה ותחקיר דוקומנטריים לצד עבודה חדשותית.

המכשול השני הוא שמתן התעודה כיום מוגבל רק לעיתונאי "שעובד במערכת" מוכרת העומדת בכללים. "לחילופין, מי שעובד כעצמאי צריך להוכיח כי עיקר עיסוקו בתקשורת חדשות והוכח להנחת דעתה של הלשכה כי הוא עסק במקצועות התקשורת באמצעי תקשורת, במדינת ישראל, בתחום החדשות, באורח קבע, באופן שזה היה עיקר עיסוקו, במשך השנה שקדמה להגשת הבקשה."

עם זאת, מרבית החברים בפורום, המגיעים כאמור מכל שדרה העשייה התיעודית, הם יוצרים עצמאיים, שעובדים בכל פעם תחת מערכת, חברת הפקה או אמצעי תקשורת אחרים. לכן, החיוב שעיתונאי או יוצר ישתייך למערכת כלשהי, או לאמצעי תקשורת קבוע, מונע מיוצרים דוקומנטרים את הזכאות לנגישות שמעניקה התעודה. וזאת על אף שדווקא עצמאות זו היא המאפשרת ליוצרים דוקומנטרים את היצירה החופשית והמנותקת מאינטרסים, כיאה לפעולת העיתונאי והיוצר במדינה דמוקרטית. על אחת כמה וכמה שאותו אדם באותו העיסוק, לו היה עובד בחברת הפקה או מערכת תקשורתית, ולא עצמאי, היה זכאי לתעודה ולנגישות שכזו.

מסיבה זו, אנו מציעים כי לא תוגבל הענקת התעודה רק ליוצר שפועל תחת מערכת חדשותית, אלא גם ליוצרים עצמאיים (freelancers) העוסקים בעשיית סרטים, סדרות או כתבות המיועדים לשידור או פרסום באחד מאמצעי התקשורת השונים.

יתרה מזאת, כדי לספק מענה ליוצרים הדוקומנטרים העצמאיים, שמטבע עבודתם אינם פועלים תחת קורת גג מקצועית קבועה, אנו מציעים כי פורום היוצרים הדוקומנטרים, כארגון הגג של היוצרים התיעודיים בישראל, ישמש בחזקת "המערכת" לכל היוצרים הדוקומנטרים החברים בו שמבקשים תעודת עיתונאי, וכן ייתן מענה לריכוז הבקשות והעברת התעודות לחברים הזכאים.

לאור זאת, אלה הצעותינו לשינוי ועדכון הסעיפים בכללים הקיימים:

1. תיעשה הבחנה בין אמצעי תקשורת חדשותי, העונה להגדרות הקיימות כיום בכללים עבור "אמצעי תקשורת", לבין "אמצעי תקשורת אחר", ובכללו גופי שידור ו/או הפקה של תוכן דוקומנטרי, תכניות תחקיר ו/או סרטים ו/או כתבות משודרות.

"סרט" – בלבד שהוקרן בפסטיבל סרטים ו/או ערוץ שידור מוכר.

"כתבה" – בלבד שהוקרנה בערוץ שידור מוכר ו/או באתר אינטרנט מוכר.

2. תחת "מקצועות התקשורת" יתווסף המקצוע יוצר דוקומנטרי ו/או תחקירן דוקומנטרי.

להגדרת "יוצר דוקומנטרי" מוצעת ההגדרה: משתתף חופשי שכיר / עצמאי העוסק בהפקה של תכניות תחקיר ו/או סרטים ו/או כתבות משודרות יהיה נושאן אשר יהיה, בעוד הוא עומד בסעיפים הבאים:

א. הוכח להנחת דעת הלשכה כי המבקש עוסק לאורך השנים בתוכן משודר מסוג הסרט הדוקומנטרי ו/או כתבות עבור תכניות טלוויזיה, גם כשאלו אינן פרנסתו העיקרית ובלבד שנעשו בתדירות קבועה בסעיף.

ב. יש בידו של המבקש להציג הזמנת עבודה מן השנה האחרונה מ"אמצעי תקשורת אחר" לעשיית כתבה ו/או סרט דוקומנטרי.

ג. יראו את המבקש כמי שעסק בעשיית סרטים ו/או כתבות לטלוויזיה אם לכל הפחות יצר סרט אחד לארבע שנים ו/או כתבה אחת לשנה.

ע"ר 580318590

לחלופין- יש בידו להציג התקשרות לאורך זמן עם חברת הפקה ליצירת הסרט ו/או הכתבה גם אם עשיתן חרטה מזמנים אלה.

3. בכל הסעיפים העוסקים בעיתונאי Freelancer (משתתף חופשי) יתווסף תחום היצירה הדוקומנטרית לתחום החדשות.

4. פורום היוצרים הדוקומנטרים, כארגון הגג של יוצרי התעודה בישראל, יחשב לצורך קבלת התעודה למערכת / "אמצעי תקשורת אחר".

תעודת לע"מ היא כלי עבודה חשוב ליוצר התעודה בישראל, ואנו מבקשים לעשות כל מה שניתן לאפשר ולייעל הנגשתה לכלל העיתונאים והתחקירנים הזכאים לה.

נשמח לעמוד לשירות הוועדה ולספק כל מידע נוסף שיידרש.

בברכה,



אסנת טרבלסי, יו"ר
פורום היוצרים הדוקומנטרים



29 באפריל 2018
י"ד באייר תשע"ח

לכבוד
הגב' אורנה אדלברג-כשר
מנהלת תחום עיתונות עברית
לידי הוועדה המייעצת לבחינת הכללים למתן תעודות
לשכת העיתונות הממשלתית

הנדון: הכרה בתעודות עיתונאי

נכבדי,

בהמשך לקול הקורא בנושא בחינת הכללים למתן תעודות מטעם לשכת העיתונות הממשלתית, נבקשכם לבחון את האפשרות לפיה לע"מ תכבד תעודות עיתונאי של האיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית ותאפשר לחברי האיגוד כניסה לאירועים מאובטחים באמצעות תעודת העיתונאי שלנו, מאחר והאיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית הינו חבר בפדרציה הבינלאומית לעיתונות תקופתית FIPP ובמועצת העיתונות בישראל. אפשרות נוספת היא להנפיק תעודות לע"מ לחברי האיגוד בהן יצויין האיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית.

האיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית מיסודו של איגוד העורכים והעיתונאים של כתבי העת בישראל, נוסד בשנת 1962, חבריו מרביתם הם בעלי כתבי עת, תקשורת מקומית ואתרי אינטרנט. להלן מספר נקודות להבהרת אופן הוצאת תעודות העיתונאי באיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית:

1. באיגוד פועלת ועדת חברות אשר בודקת את זכאותם של המבקשים להתקבל כחברים לפי קריטריונים קבועים ובהם העתקי כתבות עדכניות שהם פרסמו בעיתונות התקופתית.
2. תעודות העיתונאי שלנו ממוספרות במספר סידורי וזכות להכרה ברחבי העולם.
3. לאחרונה, לא אושרו עיתונאים, חברי האיגוד, להיכנס ולסקר אירועים בהם מופיעה אישיות מאובטחת או לבית הנשיא ונדרשו להציג תעודת לע"מ בלבד.
4. ידוע לנו כי נדרשת הסכמה לבדיקה מראש של גורמי האבטחה, כפי שנהוג לגבי עיתונאים נושאי תעודת לע"מ.
5. באיגוד פועלת ועדה לקשר עם לע"מ ומועצת העיתונות בישראל בראשה מנכ"ל האיגוד. אנו בטוחים שנמצא אוזן קשבת לפתרון סוגיית הסיקור העיתונאי של הגורמים המאובטחים.

נשמח להופיע בפני הוועדה ולהציג את עמדתנו.

בכבוד רב,

יצחק פרי
מנכ"ל ומ"מ יו"ר האיגוד

עליזה ז'זק
יו"ר האיגוד

העתק: חיים ממן - יו"ר מועצת האיגוד
עו"ד דויד סנדובסקי - היועץ המשפטי של האיגוד